

EPISTOLARNA POEZIJA DOMINIKANCA TOME MARINKOVIĆA TOMIĆA (1710–1779)

Ivan Armanda

(Honorarni suradnik u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža –
Zagreb)

U članku se na temelju literature, objavljenih izvora i arhivske građe prikazuje život i rad hrvatskog pjesnika, dominikanca Tome Marinkovića Tomića (1710–1779), koji je praktički nepoznat u povijesti hrvatske književnosti. Autor članka govori o njegovoj poslanici u safičkim strofama na hrvatskome jeziku, opisujući povod njezina nastanka, formu i opseg te iznoseći njezin kratki sadržaj. Naglašava se da je poslanica posebno zanimljiva zbog jezika i terminologije. Potom se prvi put objavljuje prijepis te poslanice, pri čemu se u bilješkama iznosi nekoliko nužnih razjašnjenja, vezanih uz terminologiju redovničkoga života. Poziva se povjesničare književnosti da posvete više pozornosti poslanici o. Tome Marinkovića Tomića, što je bilo nemoguće prije njezina objavljivanja, kako bi na taj način dobila pravo mjesto u povijesti hrvatske književnosti.

Ključne riječi: Toma Marinković Tomić, dominikanac, poslanica

1. UVOD

Brački dominikanac Toma Marinković Tomić praktički je nepoznat u hrvatskoj književnosti, premda se u 18. st. bavio pisanjem hrvatskih i latinskih stihova. No, ni jedna njegova pjesma nikada nije nigdje u cjelosti objavljena,

pa nije čudno da ime uzornog redovnika ne nalazimo ni u jednom pregledu povijesti hrvatske književnosti. Premda su mu u rodnom mjestu nakon smrti iskazivali štovanje i dolazili moliti na njegov grob, do danas se nije sačuvalo ni mnogo podataka o njegovu životu, pa je stoga o. Marinković Tomić slabo zastupljen i u historiografskoj literaturi. Njegova subraća ipak ga nisu zaboravila, osobito dr. o. Stjepan Kراسić koji je u nekoliko svojih djela pisao o njemu na temelju arhivskih izvora i oskudne literature. Liku i djelu o. Tome Marinkovića Tomića odlučili smo se i osobno posvetiti. Pri tom smo se također služili izvornom arhivskom građom i postojećom literaturom. U potpunjavajući podatke o njegovom životu, prvi put objavljujemo i prijepis jedne njegove pjesme i to očinske poslanice iz 1773, koju je uputio subraći dominikancima nakon stupanja na čelo tadašnje Dalmatinske dominikanske provincije.

2.

ŽIVOT O. TOME MARINKOVIĆA TOMIĆA

Dominikanac i pjesnik o. Toma Marinković Tomić¹, s obiteljskim nadimkom Garbin, rođen je 28. prosinca 1710. u Bolu na Braču od oca Tome i majke Ane. Na krštenju je 6. siječnja 1711. dobio ime Nikola.² U njegovom rodnom mjestu još od 1475. godine postojao je dominikanski samostan Svete Marije Milosne. Došavši na bolske hridi, dominikanci su se tamo zadržali sve do danas. Tome je nedvojbeno pogodovala činjenica da je Bol bio bogato izvorište zvanja za tadašnju Dalmatinsku dominikansku provinciju.³ Poput brojnih svojih sumještana, i Nikola Marinković Tomić odlučio je postati dominikanac. Dana 23. rujna 1731. primio je redovničko odijelo iz ruku bivšeg dominikanskog provincijala i tadašnjeg bolskog priora o. Hijacinta Marinija, također rođenog Boljanina. Prilikom stupanja u novicijat svoje krsno ime Nikola zamijenio je redovničkim fr. Toma.⁴

Studij filozofije i teologije pohađao je na Generalnom studiju Dalmatinske dominikanske provincije u Zadru, tadašnjem prosvjetno-kulturnom

¹ Ovog o. Tomu Marinkovića Tomića valja razlikovati od njegovog istoimenog sumještana i subrata o. Tome Marinkovića Tomića starijega (†Bol na Braču, 1743).

² Usp. RADIĆ 1981, str. 33.

³ Usp. RADIĆ 1976, str. 398–400.

⁴ Usp.: KRASIĆ 1996, str. 541; RADIĆ 1981, str. 33.

centru čitave Dalmacije, koje je u povijest ušlo kao prvo hrvatsko sveučilište. O njegovim studijskim danima, nažalost, ne znamo mnogo. Ostao nam je sačuvan tek podatak da mu je 8. travnja 1734. bilo dopušteno primiti red đakonata.⁵ Po svršetku studija, kojega je okrunio lektoratom iz teologije⁶, nije se toliko posvetio znanstvenoj djelatnosti, poput neke druge subraće, koliko raznim odgovornim upravnim i inim službama u Provinciji te pastoralnom radu u rodnom mjestu.

Još 6. lipnja 1740, kada je položio ispovjednički ispit, o. Toma se sigurno nalazio u zadarskom samostanu, gdje se spominje kao materijalni student.⁷ Ubrzo nakon toga vraća se u rodni Bol na Braču, gdje je od 1740. do 1741. vikar samostana.⁸ Potom ga pronalazimo u Šibeniku gdje se 1741. spominje kao samostanski starješina.⁹ Iz Šibenika se očito vratio u Bol, jer ga provincijski Kapitul iz svibnja 1743. iz Bola asignira, tj. premješta u Split i postavlja ga promotorom ružarija.¹⁰ U Splitu je neko vrijeme djelovao kao tajnik samostanskoga vijeća.¹¹ Ne znamo točno do kada se zadržao u Splitu¹², no od 1745. do 1746. ponovno je u Šibeniku i to svojstvu priora.¹³ Dana 23. svibnja 1747. imenovan je priorom u Starom Gradu na Hvaru.¹⁴ Po isteku mandata, provincijal ga je 22. svibnja 1749. imenovao vikarom *in capite* starigradskog samostana.¹⁵ Nedugo nakon toga župljani njegova

⁵ Usp. KRASIĆ 1996, str. 541

⁶ Premda nam nije poznat točan datum kada je o. Toma postigao lektorat, ta je činjenica ipak nedvojbeno. Naime, osim što se u nekim izvorima uz njegovo ime navodi titula lektora (usp. KRASIĆ 2008, str. 150), provincijski Kapitul iz 1775. izričito kaže da je o. Toma na Generalnom učilištu u Zadru završio formalni i materijalni tečaj studija, te da je postigao naslov lektora (usp. KRASIĆ 2008, str. 541).

⁷ “Die 6. Junii 1740. Examinatus fuit et unanimiter approbatus ad confessiones audiendas tam Regularium, quam Saecularium P. Studens materialis Fr. Thomas Tomich sub Regentatu Adm. R. Patris Angeli Mariae Trinchesi. Ita est Fr. Vincentius Devita, Magister Studentium.” (KRASIĆ 2008, str. 150.)

⁸ Usp. RADIĆ 1976, str. 394.

⁹ Usp. MLINARIĆ, str. 28.

¹⁰ Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 56.

¹¹ Usp. LIBER 1704–1872, str. 42–43. Tu se prvi put kao tajnik samostanskog vijeća spominje 19. kolovoza 1743. (str. 42), a zadnji put 28. siječnja 1744. (str. 43).

¹² Zadnji put se u knjizi vijeća splitskoga samostana spominje 28. siječnja 1744. (Usp. LIBER 1704–1872, str. 43)

¹³ Usp.: MLINARIĆ, str. 28. Spominje se kao prior šibenskoga samostana prilikom kanonske vizitacije toga samostana 24. rujna 1745. (Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 85)

¹⁴ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 97.

¹⁵ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 118.

rodnog mjesta izrazili su želju da o. Toma Marinković Tomić bude imenovan njihovim župnikom. Za vrijeme kanonske vizitacije bolškoga samostana, provincijal ga je 22. kolovoza 1749. potaknuo da preuzme tu službu, što je on i učinio.¹⁶ Stoga je premješten u samostan sv. Marije Milosne u rodnom mjestu gdje 17. studenoga preuzima službu župnika, koju će vršiti do smrti.¹⁷

Osim župničke, Marinković Tomić je za života u Bolu obavljao i neke druge službe. U lipnju 1751. na provincijskom Kapitolu u Hvaru izabran je za *sociusa*, tj. sudruga definitora pri idućem Vrhovnom kapitolu Reda.¹⁸ Na idućem provincijskom Kapitolu koji se održao u srpnju 1753. u Starom Gradu na Hvaru ponovno je izabran za *sociusa* definitora idućega Vrhovnoga kapitula Reda.¹⁹ Dvije godine kasnije, 22. studenoga 1755. uprava Provincije dopušta mu putovati u Šibenik, ali je provincijal već 17. prosinca opozvao dozvolu jer bi inače bolški samostan i crkva u korizmi ostali bez aktivnoga svećenika.²⁰

Provevši neko vrijeme u svom rodnom mjestu, Marinković Tomić se očito više nije želio od njega rastajati. Naime, u kolovozu 1758. bio je izabran za priora samostana sv. Dominika u Zadru, koji je ujedno bio sjedište Generalnoga studija Dalmatinske dominikanske provincije. Dana 24. kolovoza vikar Provincije fr. Vinko Brešković potvrdio je njegov izbor za zadarskog priora, ali se o. Toma istoga dana zahvalio na službi.²¹ Dvije godine kasnije, 12. lipnja 1760. imenovan je priorom hvarškoga samostana, ali se ponovno zahvalio na službi.²² Konačno je 25. svibnja 1762. bio izabran za priora samostana sv. Križa na Čiovu kod Trogira,²³ ali se odrekao i te službe.²⁴

Dok je Marinković Tomić svim silama očito nastojao otkloniti od sebe upravne službe, dotle su mu ih subraća uporno nastojala nametnuti. Konačno su ga na Kapitolu koji se 1773. održao u samostanu sv. Križa na Čiovu

¹⁶ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 127.

¹⁷ Usp. KRASIĆ 1996, str. 637.

¹⁸ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 144. Izabrani definitor kojemu je Marinković Tomić bio *socius* jest o. Antun Demari. (Ondje)

¹⁹ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 161. Ovoga puta za definitora je bio ozabran o. Antun Donjerković. (Ondje)

²⁰ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 184.

²¹ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 208.

²² Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 215.

²³ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 241.

²⁴ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 243.

izabrali za provincijala Dalmatinske dominikanske provincije. Toj službi nije uspio izmaknuti, nego ju je prihvatio i obavljao do konca mandata 1775. godine. Odmah potom, 3. listopada te godine postavljen je za priora samostana u svom rodnom mjestu.²⁵ I tu je službu prihvatio i obavljao do isteka mandata 1777. godine. Kao prior bolskoga samostana bio je domaćin provincijskoga Kapitula koji se sastao 12. lipnja 1777. Na tom Kapitolu bio je izabran za drugoga definitora Provincije.²⁶

Osim što je na zadarskom Generalnom studiju postigao lektorat, Marinković Tomić je 22. travnja 1744. položio propisani ispit za postizanje naslova općega propovjednika (*praedicator generalis*).²⁷ Naslov mu je nekoliko godina kasnije, 27. svibnja 1747, dodijelio general Reda o. Toma Ripolli.²⁸ Kapitul Dalmatinske dominikanske provincije zatražio je 7. srpnja 1753. od generala Reda da o. Tomi dodijeli bakalaureatski naslov. U molbi se navodi da je Marinković Tomić već pet godina župnik u Bolu te da redovito propovijeda, ali i da je više godina bio promotor ružarija u raznim samostanima.²⁹ Udovoljavajući toj molbi general Reda o. Antonin Bremond dodijelio mu je još iste godine zatraženi naslov.³⁰ Provincijski Kapitul koji je zasjedao od 28. lipnja do 1. srpnja 1775. u Starom Gradu na Hvaru zatražio je od generala Reda da dodijeli o. Tomi naslov naučitelja sv. bogoslovlja (*magister in sacra theologia*).³¹ Tri godine kasnije, 29. travnja 1778. general Reda o. Baltazar de Quinones izdao je povelju kojom o. Tomi Marinkoviću Tomiću dodijeljuje naslov *magister in sacra theologia*.³² Imenovanje je 14. lipnja iste godine bilo svečano pročitano pred bolskom samostanskom zajednicom, a o. Tomi uručene su magistarske insignije.³³

²⁵ Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 59.

²⁶ Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 65.

²⁷ “Die 22. Aprilis 1744. Examinatus fuit in Praedicatorum [Generalem], habita concione in refectorio, coram tota comunitate Rev. dus P. L. Fr. Thomas Tomich, atque unanimi voto approbatus. Fr. Ambrosius Gorda, Magister Studentium.” (KRASIĆ 2008, str. 150)

²⁸ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 105.

²⁹ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 163.

³⁰ Usp. REGISTRUM 1737–1768, str. 241.

³¹ Usp. KRASIĆ 1996, str. 541.

³² Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 81. Naučiteljem sv. bogoslovlja bio je imenovan na mjesto preminulog o. Franje Renesija. (Usp. isto)

³³ Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 81. Zajedno sa o. Tomom, u naučitelja sv. bogoslovlja istoga je dana promaknut i o. Ivan Krstitelj Karmelić iz Bola na Braču. (Usp. KRASIĆ 1996, str. 541–542)

Godina u kojoj je Marinković Tomić primio magistarski naslov ujedno je bila pretposljednja u njegovom životu. Naime, zdravlje mu je bivalo sve lošije zbog čega je sve više bio vezan uz svoju redovničku sobu. U samostansku knjigu misa posljednji se put potpisao 4. studenoga 1778.³⁴ Zdravlje mu se očito toliko pogoršalo da više nije mogao ni misu slaviti. Preminuo je 12. siječnja 1779. u svojoj redovničkoj sobi u bolskom samostanu “cum sanctitatis fama” (na glasu svetosti), kako to kaže provincijski Kapitul iz 1780.³⁵

Smrt o. Tome izazvala je jednak osjećaj tuge kod njegove subraće i bolskoga puka, tim više što je pokojnik još za života uživao glas uzorna redovnika i svećenika te, kako smo vidjeli, preminuo na glasu svetosti. Dominikanci su isticali da je bio čovjek ustrajne molitve koji je, ukoliko nije bio spriječen pastoralnim obvezama, uvijek prisustvovao zajedničkoj korskoj molitvi. Isticao se i poniznošću, redovničkim opsluživanjem, spremnošću na odricanje, pokorničkim duhom i zauzetošću za duhovne vrednote. Osobito je držao do redovničkog siromaštva te stoga nije bio navezan na materijalna dobra, koja je rado dijelio siromasima i upotrebljavao ih za potrebe crkve u Bolu. Subraća ga pamte i kao mirotvorca i promicatelja sloge među braćom u samostanu, što je do izražaja došlo ponajviše za njegova provincijalata.³⁶

Odmah nakon smrti bolski puk mu je počeo iskazivati štovanje. Njegov grob, koji se nalazio u kapeli sv. Dominika u sklopu bolske samostanske crkve, postao je odredištem brojnih Boljana koji su se tu dolazili moliti tražeći zagovor o. Tome na nebesima. O njegovom štovanju i glasu svetosti što ga uživa u očima bolskoga puka svjedoči i prior tamošnjega samostana o. Rajmund Plančić kada povodom smrti fr. Vinka Marinkovića Tomića piše da dotični redovnik potječe iz obitelji koja je dala više svećenika i nekoliko dominikanaca, među kojima je bio i o. Toma Marinković Tomić “koji je umro na glasu svetosti”.³⁷

Nažalost, kapela sv. Dominika u kojoj je o. Toma našao svoje posljednje počivalište bila je poprilično trošna. Još za njegova života, 10. svibnja 1778. bolsko samostansko vijeće odlučilo je zatražiti dozvolu civilnih vlasti za njezin popravak i proširenje. Nekoliko godina kasnije, 23. ožujka 1781.

³⁴ Usp. RADIĆ 1981, str. 34.

³⁵ Usp. KRASIĆ 1996, str. 541.

³⁶ Usp. KARMELIĆ 1779.

³⁷ PLANČIĆ 1872.

samostansko vijeće zadužilo je o. Vinka Cvitanića da kao prokurator pribavi dozvolu za obavljanje raznih radova u crkvi, osobito na kapeli sv. Dominika kojoj prijeti urušavanje. Stanje se očito nije popravilo jer je provincijal o. Dominik Rossignoli za kanonske vizitacije samostanu 7. srpnja 1800. godine naredio da se kapela više ne smije upotrebljavati zbog opasnosti od urušavanja. Godine 1816. kapela je na trošak o. Dominika Hranotića (Kranotića) iz Bola bila porušena do temelja te iznova podignuta na novim temeljima koji su sa sjeverne strane bili dosta visoko iznad zemlje i koso položeni. No, ti novi temelji očito nisu bili mnogo bolji od starih jer je predsjednik crkvinarstva 1854. uručio dominikancima dopis u kojem kaže da je kapela u tako lošem stanju da bi je trebalo ponovno porušiti, prije nego se sama od sebe uruši. Pitanje njezina restauriranja ostalo je i dalje aktualno, tako da je 1857. bio pozvan inženjer Nisiteo koji je također predložio ponovno rušenje i podizanje kapele. Njegov prijedlog dominikanci vjerojatno nisu usvojili, nego su se odlučili tek na manje popravke. Budući da su se zbog loših temelja njezini zidovi nagnuli prema istoku i odcijepili od sjeverne crkvene lađe oko 10 centimetara te je prijetila opasnost da se kapela sama od sebe sruši, dominikanci su 1890. ponovno sami porušili kapelu sv. Dominika. Podignuta na čvršćim temeljima, ponovno je otvorena u Velikom tjednu 1893. Tom prigodom zemljom su nasuti i kamenim pločama pokriveni grobovi koji su se nalazili u kapeli. Iznimka je bio jedino grob o. Marinkovića Tomića koji je bio označen posebnom kamenom pločom.³⁸ Otvorivši njegov grob, dominikanci su u njemu pronašli posmrtno ostatke dvojice fratara, ali nije bilo moguće utvrditi koji ostaci pripadaju o. Tomi, a koji drugome redovniku. Pišući o svemu tome, prior bolskog samostana o. Dominik Petrić kaže da bolski puk “imade veliko počitanje” za o. Tomu Marinkovića Tomića te se utječe njegovom zagovoru i nebeskoj pomoći.³⁹

Prema sjećanju o. Anselma Radića, dominikanca i rođenog Boljanina, između dva svjetska rata, a i kasnije, narod je još uvijek dolazio moliti na grob o. Tome, tražeći njegov nebeski zagovor i pomoć osobito kod raznih “nauda” (od glagola *nauditi*). Neki od njih svjedočili su o čudesnim uslišanjima i postignutom ozdravljenju.⁴⁰ Nažalost, u novije doba štovanje tog uzornog redovnika i svećenika gotovo je iščezlo. Tome je nedvojbeno pri-

³⁸ Usp. KRASIĆ 1976, str. 85–86.

³⁹ Usp. RADIĆ 1981, str. 34–35.

⁴⁰ Usp. Isto, str. 34–35.

donijelo i treće rušenje kapele sv. Dominika iz 1969. godine, bez odluke o njezinom ponovnom podizanju, čime se grob o. Tome Marinkovića Tomića našao pod vedrim nebom, na terasi sa sjeverne strane današnje sakristije.⁴¹

3.

PJESMA KAO POSLANICA SUBRAĆI

Preuzimajući upravu Dalmatinske dominikanske provincije, njezini su provincijali običavali povremeno slati subraći svojevrstne očinske poslanice. Ni Marinković Tomić nije bio iznimka u tom pogledu. Nedugo nakon što je preuzeo upravu Provincije, uputio je 4. siječnja 1774. subraći takvu poslanicu.⁴² No, išao je i korak dalje te povodom nastupa na dvogodišnju službu provincijala uputio subraći posebnu okružnicu pod naslovom: *Kgniga opchjena zà sve Mnogo Postovane Redovnike Reda S. Otza Dominica sloxena od Otza Provinziala istoga Reda i od gnega istoga ù Pissam Slovinsku obrachiena ovako kako slidi. Godischia Gospodina Issussa 1773 7bra Misseza.*⁴³

Poslanica je, kako se vidi iz naslova, nastala u rujnu 1773., a namijenjena je redovnicima Dalmatinske dominikanske provincije kojoj je Marinković Tomić odnedavno bio na čelu kao zakoniti provincijal. Pisana je u obliku pjesme u safičkim strofama, a sastoji se od ukupno 68 katrena. Svojom rukom u svojevrstnu kroniku Dalmatinske dominikanske provincije upisao ju je sam autor o. Toma Marinković Tomić.⁴⁴ Napominjemo da je to prvi put u povijesti diminikanaca na hrvatskim prostorima da je jedan provincijal uputio subraći poslanicu na hrvatskom jeziku.

Budući da donosimo cjelovit prijepis poslanice, ovdje samo ukratko izlažemo njezin sadržaj. Na početku poslanice o. Toma odbacuje uobičajenu upotrebu majestetičkoga plurala i predstavlja se u prvom licu jednine, navodeći potom svoju akademsku titulu i provincijalsku službu. Odmah potom

⁴¹ Usp.: DOMANČIĆ 1987, str. 383; RADI_ 1981, str. 35.

⁴² Usp. REGISTRUM 1768–1850, str. 36–37.

⁴³ REGISTRUM 1768–1850, str. 37.

⁴⁴ REGISTRUM 1768–1850, str. 37–39. Treba istaknuti da je odmah nakon te poslanice u stihovima o. Marinković Tomić u istu provincijalsku kroniku zapisao još tri svoje kraće pjesme na latinskome. Ovdje donosimo samo njihove naslove: *Versus de Pace, De Celle utilitate, De Nobilitate Hominis.*

izražava poštovanje prema svim članovima svoje redovničke obitelji i ponizno govori o vlastitoj nedostojnosti i neprikladnosti za posvjerenu mu službu, koju ipak prihvaća zahvalno iz ruke Božje, uzdajući se u Njegovu pomoć. O. Toma svjestan je i odgovornosti koju sa sobom nosi služba provincijala kao i činjenice da će za obavljanje službe pred Bogom odgovarati. No, ima povjerenja u Providnost, koja ga nije slučajno odabrala za tako važnu službu. Izražavajući posluš i podložnost generalu Reda, o. Toma ponovno govori o povjerenju u Boga koji je pomogao Mojsiju i obdario mudročću uboge ribare, na što su se smeli, kako kaže, “svi oholli / i dupli sarzem.” Naglasivši da će uvijek biti predan molitvi, Marinković Tomić govori subraći o potrebi poštivanja zakona, kako onih sadržanih u Bibliji, tako i svih crkvenih i redovničkih zakona. To je nužno za spasenje duše, pa redovnici ne smiju zaboraviti tu činjenicu, a još manje nijekati je, jer su se redovničkim zavjetima dobrovoljno i javno obvezali na posluš. Izražavajući spremnost da im kao otac uvijek bude na pomoći u svemu tome, o. Toma svjestan je i da neće moći u svakom trenutku biti uz subraču koja ga zatrebaju i stoga im snažno preporuča da, što je moguće više, čitaju Sveto pismo. Najavivši da će uskoro poći u kanonsku vizitaciju svih samostana, provincijal Marinković Tomić završava sa lijepim željama i očinskim blagoslovom.

4.

PRIJEPIS POSLANICE

Zbog jezika i terminologije, osobito stručnih termina za pojedine redovničke službe i naslove, poslanica o. Tome Marinkovića Tomića posebno je interesantna pa je stoga u cijelosti prenosimo uz napomenu da do sada nigdje nije bila objavljena, pa stoga ni vrednovana u povijesti hrvatske književnosti.⁴⁵ U bilješkama smo donijeli samo neka nužna razjašnjenja.

Kgniga opchjena zà sve Mnogo Postovane Redovnike Reda S. Otza Dominica sloxena od Otza Provinziala istoga Reda i od gnega istoga ù Pissam Slovinsku obrachiena ovako kako slidi. Godischia Gospodina Issussa 1773 7bra Misseza.

⁴⁵ Napominjemo da je samo naslov te prve dvije i zadnju strofu objavio dr. Stjepan Krasić (KRA-SIĆ 1996, str. 637–638).

- Fratar ja Tommas Marincovich Tomich* 1
Reda Svetoga Dominika Baccilir⁴⁶,
i Provinzial od sve Provinzie
vedre Dalmazie.⁴⁷
- Virno ja stujem mnogo Postovane* 2
Otze sve Mestre⁴⁸, sve vridne Priure⁴⁹,
i Baccilire sad podloxne menni,
i gnim govorim:
- Mного privridni i posteni Otzi,* 3
mudrost Visnega, s' kojom vlada svaka
ucinilaje, da ja buddem Glava
zà da vas vladan.
- Zà svè da slabost moja jest vellika,* 4
nistarnemogne hotilaje menne
tako uzdvignut nadda sve hrabrenè
stada ovoga.
- Onna sad menne htillaje uzviscit* 5
na Starescinstvo ovó poglavito,
brez dajuch dare, olli sladke Rici
Izabranikom.
- Hvale podajem mojem draghem Boggu* 6
od svega sardza, ki neizrecenom
svojom mudrostju, i svojim hotinjem
menne nadari.
- Zato ostajem vas kako van sebbe* 7
mного tressuchse da ja immam dati

⁴⁶ Marinković Tomić je u trenutku izbora za provincijala bio bakalaureus teologije.

⁴⁷ Misli na Dalmatinsku dominikansku provinciju.

⁴⁸ Misli na naučitelje sv. bogoslovlja (magister in sacra theologia).

⁴⁹ Misli na priore tj. poglavare formalnih samostana.

*razlogh potanko Boggu Svemoguchiem
od svih Duse vascih.*

*Dalli ja uffam od vech stanovito 8
isti dà Bogh hochieme pomochi
za da ne budde ovò odabranje
vascè zaludu.*

*Koje Privedri i Millostiv Princip 9
barzo pohvali, i cinni poslati,
zapovidajuch dà ù moje ruke
buddes pridati.*

*Jere On poznà dà zà ukloniti 10
skodde vellike nimase drugomu
dati scrutini⁵⁰, nego udigl menni,
kisam odabran.*

*Nà Starescinstvo ovó mnogo trudno, 11
i dà ja virno buddemse poklonit
Pripostovanomu Otzu Generalu
Tommi Boxadors.⁵¹*

*Koi ù Rimu vazda spravan stoji 12
zà on priati poklon od Novoga
Provinziala, i gnemu podilit
oblast potribne.⁵²*

*Jase poklonih, i ù isto vrime 13
prossih oblasti menni potribite
koje On poslá dobrovoglno ménni
s' vellikom castju.*

⁵⁰ Skrutinij (lat. scrutinium) jest, u ovom slučaju, krug glasovanja kod izbora provincijala.

⁵¹ Riječ je o generalu tj. vrhovnome učitelju Dominikanskoga reda o. Tomi de Boxadorsu, koji je Redom upravljao od 1756. do 1777, dakle i u vrijeme provincijalata o. Marinkovića Tomića.

⁵² Nakon izbora provincijala, rezultat se šalje generalu Reda u Rim, koji treba potvrditi izbor, ili ga poništiti. U tom smislu o. Toma govori o ovlastima koje mu general treba poslati iz Rima.

Zgora ja recoh dame hochie pomoch 14
Bogga Vicnega primoguchia kripost
kakko pomoxé sveja Moizessa
kad bi progognen.

Kakko biasce obechiasse gnemu 15
dachie sgnim bitti svudda ù potribbi
tako ispunni dajuchmu dobitje
od svih Zlobnikov.

Drughe josc mnoghe ucinni Vladarze, 16
koji biahu uboghi Ribbari
mного za dasse smetu svi oholli
i dupli sarzem.

Zato ja hochiu ciniti molitve, 17
Boggu ugodne kojese svej bile
slatki josc i mir kojije naredil
svéjchin goiti.

Pismo Prisveto bistro nami kaxe 18
dasse nahodi svej meu onnimi,
Vicgni Spassitegl, koise uzdarxe
ù Svetom Miru.

Zato Zakone své kollike Boxje 19
vaglia ispunit, i josc Svete Zrique,
tako i onne od nascega Reda
buduch potribno.

Zà nas poslati gor ù Slavu Rajsku, 20
koju xelimo za u vik uxivat,
to jest Blaxenstvo, i Lize pridrago
Bogga nascega.

Ovó zatajat sad vi nemorete, 21
zasto zavitste nà occi Svidokov
hotech izrekli, dà grete ù ov Red.
Dussu Spassiti.

- Kadda buddete nà to nastojati* 22
ja chiu vam bitti ù istinu Otaz,
à vi bitchiete menni Sini pravi
sveja poslusni.
- Ako ja Otaz jesam pò oblasti* 23
nauk moj vazda vaglia dà primete
ž dobre svej voglie za imati korist
ù Dussah vassih.
- Své sto pomglivo buddem ja ciniti* 24
olli rissiti i naredjevati
svechiu ža korist Duhovnu Duse vassih
vazda upravit.
- Alli moxe bit da ù svako vrime* 25
nechiu ja mochi vami svaka donit,
koristna kasu zà cinit vas pochi
gori nà Nebbo.
- Zato potribno mnogoje svim vami* 26
cesto prostiti onna Pisma Sveta,
Boxjim hotinjem kojasu pisana
od Svetih Pissac.
- A navlastito Pisma od Mudrosti,* 27
i Zarqvegnaka, i od svetih Priciz,
à svarhu svega Sveto Evanjelje
punno Sladkosti.
- Sveti Agustin nèka vami budde* 28
izgled prilipi, koji stijuch Pisma
Pavla svetoga odvarxe raskosce
Svita ovega.
- Mnogo vi lahgne mochiete ucinit* 29
onno stoje on ucinio zà Bogga
gori ù Slavi uxivat, i hvalit
ù vike vikom.

- Issus Spassitegl vikuvicgna Mudrost* 30
Pisma Prisveta sa svim tim stiascé
sveja ù Templu, i Puke ucascé
Nauk Nebbeski.
- Dakle nastojte i vi se zabavit* 31
Pisma stijuchi, kojasu koristna
vami ne samo, dolli svim ostalim
Pravovirnikom.
- Mollim vas mnogo dà vi ispunite* 32
Vasce Zavite, koje uciniste
Bogga poslussat dachiete ù svemu
stoje naredil.
- Igré odvarzite, i svè ispraznosti,* 33
taschia rescenja, i svitna opchjenja
smihe nesvistne, daleko stojechi
od kchier Evinih.
- Takko cinechi ová Provinzia* 34
kakko ostachie ù své posvechiena,
i vech nechie gnu biccèvati bicci
od Pravde Boxje.
- Samo ostatchie opravdani onni,* 35
koji dillovat buddu pò Zakonu,
kakko Apostol Paval daje nauk
ù Pismih Svetih.
- Zato mollimvas ù Imme Issussa* 36
Sina Boxjega, i Otza nascéga
Slavna Dominka⁵³ dà nebudde nesklad
s' vami vech nikad.

⁵³ Misli se na sv. Dominika de Guzmána (1171–1221), utemeljitelja Reda propovjednika, kojemu je i o. Toma pripadao.

- Bogga mollite, hvaltega, i slavte* 37
tiho, i millo, i svej bogogliubno
svetoj ù Zriqui, i komorah⁵⁴ vascih
ù kih stojite.
- Vami mollitva bitchié jaka pomoch,* 38
Posvetilischie nascem Draghem Boggu,
ostri bic Diavlu, koichiega biccat
sveja nemillo.
- Svaku nemillost vii vech odvarzite,* 39
xeglie svitovne, a trizno i pravo
sveja, i millo xivite nà Svitu
do smarti vascè.
- Vasce xivote nà Posvetilischie* 40
Boggu ugodno, i sveto prikaxite,
sluxbu razbornu, xivu, i sarcenu
sveja nastojte.
- Bocci dà vasci buddu pripasani* 41
cisto xivechi ù Tilu vascemu,
vassa i pamet dassé neosquarni
misglin necistom.
- Svichie goruchie nastojte darxati* 42
ù rukah vascih, à to jest izgledé
svete, zà mochi s' gnima griscnike
k' Boggu obratit.
- Gliubit nemojte ovi Svit pun taschin,* 43
neggò milloschIU, i dobro hotinstvo,
svetu poniznost, i josc ustarpgljenje
s' pravom krocinom.

⁵⁴ Misli se na redovničke ćelije, tj. sobe.

Cinte giunaski, i ukripitese 44
Boxje zakone zà obsluxevati;
i svete Zrique, i nascega Reda
mnogo koristne.

Jere imate svi kollizi znati, 45
dà oni koisé odmechie Zakona
xive nesrichian nà Svitu ovemu,
i pun xalosti.

Dobrih svih trudov slavánje vazda plod, 46
proklet jest svaki, kisé neuzdarxi
svaka zà cinit, kasu upisana
za svoju korist.

Sin pun mudrosti svakise on zové, 47
koji Zakone svakom pomgliom cuva,
i grih ù sarze upisane darxi
zà svej razmisgliat.

Imam k' vam dochi⁵⁵ zà opet pozdravit 48
svih vas, kojeseam vesselo pozdravil,
kad ù majstiru⁵⁶ zajednosmo bili
Svetoga Krixa.⁵⁷

Dalli ne samo vas, dalli joschie své 49
onne postene Otze, koje nisam
nikad vidio ù svetom Redu,
ni vanka gnega.

⁵⁵ Dolazak o kojem Marinković Tomić govori jest kanonska vizitacija samostana u Provinciji.

⁵⁶ Riječ je o manastiru, tj. samostanu.

⁵⁷ Marinković Tomić govori o dominikanskom samostanu sv. Križa na Čiovu u kojemu je održan provincijski Kapitul na kojemu je on izabran za provincijala. Zato i kaže da su nedavno bili zajedno u tom samostanu, tj. na provincijskom Kapitulu.

- Viddit ne samo, dalli joschie cinit* 50
dilla svà onna, nà kojame tiska
teski on jaram mojega vladanja
name stavgliena.
- Stoje nemochno, dà dobro ozdravim,* 51
svako mlohavo, dà tvaro pokripim,
skarscena svexem, odvarxena vratim
nà put upravni.
- Zasto ù tomu, akko buddem slabo* 52
jase vladati dochie svarhu menne
onno stomi Bogh priti, to jest Jao!
ù vike vikom.
- Hitar, i vessel zatochiu k' vam dochi* 53
zà narediti, kojachie bit dobra
na slavu Boxju, i zà korist vassu
priobilattu.
- Ovo govorim sarzém mojim cistim* 54
svima kolizim vami, kiste virni
Boggu svemogom, koi vas do mallo
imma suditi.
- Zato vas mollim, dà spravni buddete* 55
menne priati svim sarzem vesselim,
cistom gliubavju, i pravom dragostju
Boggu ugodnom.
- Jachiu takojer s' mogim Druxbenikom⁵⁸* 56
dobrim, i virnim, k' vami dogidriti
zà svami ustmi mojima govorit,
i zelivati.

⁵⁸ O. Toma tu misli na svoga zamjenika u službi provincijala, koji u Dominikanskom redu ima titulu provincijalova *sociusa* (hrv. drug).

- Dalli nemojte vi misliti dachiu* 57
dochi raskoscno, nechiu takko dochi,
neggo ponixno, zà dà budde radost
Boxja ù nami.
- Vesselitese, i svarschni buddite,* 58
nagovarajtese, i jedno chiutite,
mir svej imajte, i Bogh mira svami
svejachie bitti.
- Boxja milloschia, i Sina gnegova,* 59
i utiscenje Duha Prisvetoga
svami dà buddu svima kolizimi,
kiste ù Redu.
- Ù dar, i zaklad od moje gliubavi* 60
dajem Blagoslov vam Ocinstva moga,
Bogga mollechi dà vas uzraduje
gori ù slavi.
- Pod noghe vasce dà Sotonu skarsci* 61
zà dà nikore nebude prihignen
od gne propasti, s kojom sveja ischie
Dusce ugrabit.
- Bogh vas napunil svakoga vesseglia* 62
dà obilovat ù svetom uffanju,
i ù kriposti Duha Prisvetoga
buddete sveja.
- Vi razmisgliajte vasce dostojanstvo,* 63
koje imate od Priizvarstnoga,
i prisvetoga Namisinstva Bogga
Svemoguchiega.
- Koije menne, i svih vas odabral* 64
zà svoje Slughe, pace zà boglie recchi
zà svoju Brachiu, i zà Priateglie
virnoga sluxech.

Boxji Mir nèka napunni chiuchienje 65
svako to vasce, i ucuval sarza,
i razuminja svà kolika vassa
ù Issukarstu.

Sad nà dospitku ové moje Kgnighe 66
Pastirske, koju vessel sagliem vami
mochno mollech vas dà mislite sveja
zà svéto umriti.

Mollim vas joschie pò nascém Issussu, 67
i pò gliubavi Duha Prismetoga
dà ù mollitvah vascih menni s' Druxbom
pomoch buddete.

Zà dà s' vesseljem, i mnogom kripostju 68
k' vami dojdemo pò Boxjem hotinju,
i Bogh skladnosti bud sad svima vami,
i daste zdravi. Amen.

4. ZAKLJUČAK

O. Toma Marinković Tomić nedvojbeno zaslužuje svoje mjesto u povijesti hrvatske književnosti. Istini za volju, ono mu sve do sada nije ni moglo biti dodijeljeno, jer je njegova poezija ležala potpuno nepoznata i skrivena među arhivskom građom. Osim toga, potrebno je ne samo objaviti i ostale njegove latinske pjesme, koje smo ovdje samo nabrojali, kao i druge koje bi eventualno trebalo potražiti u arhivu dominikanskoga samostana u Bolu, nego i detaljno analizirati njegov poetski opus koji, istini za volju, nije velik, ali ni beznačajan. Tek tada će ovaj dominikanac biti ispravno vrednovan kao hrvatski književnik 18. stoljeća.

LITERATURA

- Davor Domančić: *Najnoviji popravci dominikanske crkve u Bolu*. U: *Spomenica u povodu 500. obljetnice osnutka dominikanskog samostana u Bolu: 1475–1975*. Glavni urednik Hinko Kraljević, Provincijalat Hrvatske dominikanske provincije, Bol–Zagreb, 1976., str. 379–389.
- Ivan Krstitelj Karmelić. Pismo dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije. Bol na Braču, siječanj 1779. Arhiv Hrvatske dominikanske provincije, Osmrtnice redovnika Dalmatinske dominikanske provincije.
- Stjepan Krasić: *Dominikanski samostan u Bolu na otoku Braču*. U: *Spomenica u povodu 500. obljetnice osnutka dominikanskog samostana u Bolu: 1475–1975*. Glavni urednik Hinko Kraljević, Provincijalat Hrvatske dominikanske provincije, Bol–Zagreb, 1976., str. 59–113.
- Stjepan Krasić: *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili “Universitas Jadertina”: (1396–1807)*. Filozofski fakultet, Zadar, 1996.
- Stjepan Krasić: *Liber almi studii generalis S. Dominici Iadrae: (1684–1790): material for the history of higher education in Croatia*. University of Zadar, Zadar, 2008.
- Liber Consiliorum Conventus Spalatensis (1704–1872)*. Arhiv dominikanskoga samostana sv. Katarine u Splitu.
- Josip Mlinarić: *Povijest dominikanskog samostana sv. Dominika u Šibeniku*. Rukopis, s. a., Arhiv Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu, *Fond Josip Mlinarić*, kutija 5, svezak 34.
- Rajmund Plančić: Pismo dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije. Bol na Braču, 20. V. 1872. Arhiv Hrvatske dominikanske provincije, Osmrtnice redovnika Dalmatinske dominikanske provincije.
- Anselmo Radić: *Priori bolskoga samostana, župnici Bola i fratri iz Bola*. U: *Spomenica u povodu 500. obljetnice osnutka dominikanskog samostana u Bolu: 1475–1975*. Glavni urednik Hinko Kraljević, Provincijalat Hrvatske dominikanske provincije, Bol–Zagreb, 1976., str. 391–400.
- Anselmo Radić: *O. Toma Marinković-Tomić (Garbin) (1710–1779)*. “*Vjesnik Hrvatske dominikanske provincije*”, XVIII (1981) 50, str. 33–35.
- Registrum Provinciae Dalmatiae 1737–1768*. Arhiv Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu.
- Registrum Provinciae Dalmatiae 1768–1850*. Arhiv Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu.

SUMMARY

EPISTOLARY POETRY BY DOMINICAN TOMA MARINKOVIĆ TOMIĆ (1710–1779)

Ivan Armanda, dipl. th.

Based on references, published sources and archival materials, the paper attempts to show the life and work of a Croatian poet, Dominican Toma Marinković Tomić (1710-1779), who is virtually unknown in the history of Croatian literature. The author of the paper is discussing his epistle in Sapphic stanzas in Croatian language, describing the cause of its emergence, its form and size, also briefly giving its plot outline. It is pointed out that the epistle is particularly interesting because of its language and terminology. The transcription of the epistle is also published for the first time, providing in the notes several necessary explanations regarding the terminology from priestly life. Literary historians are invited to pay more attention to the epistle written by father Toma Marinković Tomić, so that in that way it would receive a proper place in the history of Croatian literature, which was impossible before its publication.

Ključne riječi: Toma Marinković Tomić, Dominican, epistle

Primljeno: 24. lipnja 2010.